

SOCIALTJÄNST- OCH ARBETSMARKNADS- FÖRVALTNINGEN

AVD FÖR STADSÖVERGRIPANDE SOCIALA FRÅGOR

TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 1.6-0055/2009
SAN 2009-03-19
SID 1 (6)
2009-02-18

Handläggare: Pia Modin
Telefon: 08-508 25618

Till
Socialtjänst- och arbetsmarknads-
nämnden

Barn som misstänks för brott

Svar på remiss av SOU 2008:111

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

Sammanfattning

Barnbrottsutredningen har gjort en översyn av de bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) som avser brottsmisstänkta barn som inte fyllt 15 år vid tidpunkten för den brottsliga gärningen. Utredningen föreslår dels att brott där den misstänkte är under 15 år i högre utsträckning än i dag ska utredas av polis och åklagare, dels att de brottsutredande myndigheterna i viss utsträckning ska få befogenheter att med tvång drogtesta barn under 15 år som misstänks vara narkotikapåverkade. Vidare föreslås att det är socialtjänsten som ska ta initiativ till att utredning inleds samt att huvudregeln ska vara att vid polisförhör med barn under 15 år ska närvaro av företrädare för socialtjänsten vara obligatorisk.

Förvaltningen instämmer i huvudsak med de förslag och överväganden som barnbrottsutredningen lägger fram. Förvaltningen vill dock särskilt framhålla att de poliser som utreder barn som misstänks för brott ska ha särskild utbildning för detta samt att förvaltningen har betänkligheter mot tvångsvisa drogtestar av barn som misstänks vara narkotikapåverkade. En sådan möjlighet bör användas mycket restriktivt.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden för yttrande överlämnat remiss av betänkandet Barn som misstänks för brott, SOU 2008:111. Ärendet har även remitterats till stadsdelsnämnderna i Skarpnäck, Spånga-Tensta och Södermalm samt utbildningsnämnden och stadsledningskontoret.

Remissen i sin helhet kan läsas på <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/117173>.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samarbete med socialtjänstavdelningen för dygnetruntverksamhet.

Remissen i sammanfattning

Utgångspunkter

Barnbrottsutredningen har gjort en översyn av de bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) som avser brottsmisstänkta barn som inte fyllt 15 år vid tidpunkten för den brottsliga gärningen.

Översynens utgångspunkter har varit

- att regelverket ska ge uttryck för en allvarlig syn från samhällets sida när det gäller brott som barn under 15 år misstänks för
- ett fortsatt fokus på den omsorg som barnet behöver
- barn under 15 år som begått brott kan inte dömas till straff eller bli föremål för någon annan brottspåföljd.
- att socialtjänsten även fortsättningsvis ska ha huvudansvaret för samhällets insatser i fråga om brottsmisstänkta barn
- det primära syftet med en utredning enligt 31 § LUL (s.k. 31 §-utredning) av brott som begåtts av barn under 15 år ska vara att klarlägga behovet av sociala insatser.
- att lagstiftningen ska vara tydlig och så långt möjligt uttömmande, vilket är en förutsättning för att tillämpningen ska bli enhetlig.

Utredningen lämnar i huvudsak följande förslag.

Presumption/förutsättning för utredning vid särskilt allvarlig brottslighet

För att understryka vikten av att det genomförs en 31 §-utredning när barn under 15 år misstänks för särskilt allvarlig brottslighet införs en huvudregel som innebär att en 31 §-utredning ska genomföras om barnet misstänks för att ha begått ett brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Undantag ska gälla endast om det finns särskilda skäl.

Utredning i socialtjänstens intresse

För att regleringen ska bli tydligare och därigenom bidra till en mera enhetlig rättstillämpning, ska anges omständigheter som särskilt bör beaktas vid bedömningen av om en 31 §-utredning kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser med avseende på den unge. De omständigheter som särskilt bör uppmärksammas är om det är fråga om brott som innebär fara för barnets hälsa eller utveckling eller om brottet kan antas utgöra ett led i en upprepad brottslighet. En uttrycklig regel införs om att det är socialtjänsten som ska ta initiativet till en utredning i dessa fall.

Utredning för att efterforska gods

Bestämmelsen i 31 § LUL om utredning för att efterforska gods som åtkommits genom brottet utvidgas till att även avse gods som kan bli föremål för förverkande.

Utredning om det annars är av särskild betydelse med hänsyn till ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse

Möjligheterna att genomföra en 31 §-utredning utvidgas för att stärka brottsoffrens ställning och för att viktiga allmänna intressen ska kunna tillgodoses. En utredning ska därför få inledas om det är av särskild betydelse med hänsyn till ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse.

Utredning avseende barn som inte fyllt 12 år

Den presumptionsregel vid brott för vilka inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år som innebär att en 31 §-utredning ska inledas om inte särskilda skäl talar mot det, ska vara tillämplig även på barn som inte fyllt 12 år.

Kravet på skyndsam handläggning

För att understryka vikten av att en 31 §-utredning ska bedrivas med särskild skyndsamhet införs en bestämd tidsfrist inom vilken en utredning ska avslutas. Utredningen ska enligt huvudregeln vara slutförd inom tre månader från tidpunkten då det finns någon skäligen misstänkt.

Juridiskt biträde

Förutsättningarna för att förordna juridiskt biträde utvidgas, främst med hänsyn till att polis och åklagare får större befogenheter att inleda utredning rörande brott som inte är direkt knuten till behovet av insatser från socialtjänsten. I de fall som det finns en presumtion för att allvarliga brott ska utredas ska som huvudregel även ett juridiskt biträde förordnas.

Socialtjänstens medverkan

Utredningens bedömning är att ett nära samarbete mellan polisen och socialtjänsten har flera positiva effekter på utredningsförfarandet. Det är därför önskvärt att socialtjänsten på en mera regelbunden och permanent basis har medarbetare stationerade hos polisen och därigenom även ökar förutsättningarna för att socialsekreterarna ska kunna vara med vid polisförhören. Utredningen föreslår dock inte någon uttrycklig regel om samlokalisering, eftersom det ibland kan vara praktiskt omöjligt att åstadkomma detta. Huvudregel föreslås dock vara att vid polisförhör med barn ska närvaro av företrädare för socialtjänsten vara obligatorisk. Endast om särskilda skäl lägger hinder i vägen, ska förhören få hållas utan att någon representant från socialtjänsten är med.

Tvångsmedel

Kroppsbesiktning ska kunna företas om barnet kan misstänkas för brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om åtgärden är av synnerlig vikt för att klarlägga omständigheterna kring brottet. Kroppsbesiktning i form av drogtest ska även kunna företas om barnet kan misstänkas för att olovligen ha brukat narkotika, om åtgärden är av synnerlig vikt för att socialtjänsten ska kunna avgöra behovet av insatser. I dessa fall får barnet hållas kvar upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar.

Dokumentation till socialtjänsten

När en 31 §-utredning har avslutats ska protokoll över denna så snart som möjligt sändas till socialnämnden oberoende av på vilken grund utredningen har inletts, eftersom detta kan ha betydelse för bedömningen av barnets behov av insatser och stöd.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att kostnaderna för polisen kommer att öka med cirka fyra miljoner kronor per år och för socialtjänstens del medför förslagen krav på ökade personalresurser till åtminstone motsvarande kostnader.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i huvudsak med de förslag och överväganden som barnbrottsutredningen lägger fram och som bidrar till att socialtjänsten i ett tidigt

skede kan identifiera de barn som behöver stöd och hjälp på grund av ett kriminellt beteende. Utredningen påpekar att avsikten inte varit att flytta fokus från socialtjänsten till ett mer renodlat straffrättsligt synsätt, men förvaltningen hyser ändå farhågor för att det kan finnas en risk för att samhällets värderingar successivt förändras mot mer strafftänkande mot barn, som ej är straffmyndiga. Förvaltningen vill i övrigt lämna följande synpunkter och kommentarer.

Det primära syftet med en utredning enligt 31 § LUL (s.k. 31 §-utredning) av brott som begåtts av barn under 15 år ska vara att klarlägga behovet av sociala insatser. Förslaget innebär att polisen kommer att inleda 31 §-utredningar i fler fall än vad som görs idag. Förvaltningen vill särskilt framhålla att det är viktigt att de poliser som utreder brott som begås av barn har särskild utbildning för detta. En jämförelse kan göras med de poliser som utreder brott mot barn, vilka har en särskild utbildning för barnutredare med bl.a. förhörsteknik. Detta gäller särskilt för barn under 12 år och barn med intellektuella funktionshinder, som inte kan inse konsekvenserna av sitt beteende.

Huvudregeln om socialtjänstens obligatoriska medverkan vid brottsutredningar med den unge är bra. Det är viktigt att polisen och socialtjänsten samverkar under hela utredningen, inte bara vid det initiala förhöret. En annan absolut huvudregel är att även vårdnadshavare ska närvara vid förhör. Förvaltningen har positiva erfarenheter av att socialsekreterare är samlokaliserade med polisen, men anser att detta är en bedömning som måste göras utifrån de lokala förutsättningarna och behoven.

Förvaltningen anser att det är positivt att utredningen föreslås vara slutförd inom tre månader från tidpunkten då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Kravet om skyndsamhet i handläggningen är ett centralt begrepp i regelverket för samhällets åtgärder mot barn och ungdomar.

Utredningen föreslår att tvång ska kunna användas för att drogtesta ungdomar som misstänks vara narkotikapåverkade, men att detta bör begränsas till situationer då det är av synnerlig vikt för att socialtjänsten ska kunna bedöma behovet av insatser. Förvaltningen anser att om det i något fall bedöms som absolut nödvändigt med ett test bör man i första hand eftersträva samtycke med den unge och dess vårdnadshavare. Enligt utredningens förslag ska testet utföras endast inom ramen för en utredning som socialtjänsten initierar och att polisen som huvudregel ska underrätta socialtjänsten innan den unge kroppsbesiktigas. Förvaltningen anser att detta bör säkra att drogtestar inte utförs i onödan. Från regeringens sida har dock framförts att det bör övervägas om inte polisen i större utsträckning än vad som föreslås ska få besluta om sådana tester.

Socialtjänsten har även med nu gällande lagstiftning rätt att initiera en brottsutredning hos polisen angående brottsmisstänkta barn under 15 år. Denna möjlighet används dock sällan och ett förtydligande av användningsområdet kan vara av betydelse. Förvaltningen menar dock att detta snarare bör göras i socialtjänstlagen för att tydliggöra att en begäran om en polisutredning endast är en av flera viktiga delar inom ramen för en barnavårdsutredning.

Om utredningens förslag genomförs kommer det sannolikt att innebära ökade kostnader för stadens socialtjänst. I och med att stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst kommer att hantera fler ärenden än idag kan det medföra ett behov av att anställa fler socialsekreterare. Socialjourens verksamhet kommer sannolikt att påverkas och en eventuell samlokalisering med polisen kan också innebära ökade kostnader.
